

VERDWENEN POSTZEGELGEBIEDEN: FIUME / RIJEKA

Fiume, de stad die tegenwoordig Rijeka heet en in Kroatië ligt en die in vroegere tijden meermalen in andere handen was overgegaan, bevond zich ten tijde van de Habsburger monarchie precies op de interne grens tussen het Oostenrijkse en Hongaarse deel ervan en genoot sindsdien de status van een “corpus separatum” (letterlijk vertaald: apart lichaam). Toch werd het tot het Hongaarse deel gerekend.

Toen de dubbelmonarchie in 1918 zijn einde vond, buitelden Italië en het nieuwe Joegoslavië over elkaar in de strijd over de stad. Beiden beriepen zich op het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren, Joegoslavië op dat van de Kroaten, Italië op dat van de Italianen, want Fiume had een gemengde bevolking. Korte tijd, van 28 oktober tot 17 november 1918 behoorde het even tot het Joegoslavische landsdeel Kroatië, maar op 18 november 1918 werd de stad achtereenvolgens bezet door de geallieerde machten Italië, Frankrijk, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten waarna een Nationale Raad werd ingesteld onder voorzitterschap van dr. Antonio Grossich (1849-1926) een Italiaanse arts.

In december 1918 werden de eerste postzegels van Fiume uitgebracht, een provisorische uitgifte waarbij een 31-tal Hongaarse postzegels van de opdruk “Fiume” werden voorzien. Daarnaast verschenen een 12-tal portzegels. De Hongaarse waarde aanduidingen “filler” en “krone” bleven gehandhaafd. Enkele waarden van deze zegels staan hoog genoteerd in de catalogi.

Al snel daarna, in januari 1919, kwamen er enkele nieuwe uitgiften. Dit waren nieuwe ontwerpen met vooral Italiaans georiënteerde motieven, zoals een vrijheidssymbool, het monument van Garibaldi in Milaan, Romulus en Remus en Venetië. De waarde aanduidingen op de zegels zijn dan de Italiaanse “centime”, maar ook de van de Hongaarse munt afgeleide “corona”.

Terwijl in Parijs nog de vredesonderhandelingen gaande waren, greep de vermetele Italiaanse dichter Gabriele d'Annunzio (1863-1938) zijn kans. Hij was een man die geen enkele gelijkenis meer vertoonde met de fijnzinnige asceet die hij aan het eind van de 19^e eeuw nog was. Zo was hij tijdens de Eerste Wereldoorlog een bijna roekeloze gevechtsvliegenier geweest, had vlugschrijven afgeworpen boven Wenen en een oog verloren. Hij vormde in de Italiaanse stad Triest op eigen houtje zijn “Legioen”, een soort vrijkorps samengesteld uit Italiaanse regeringstroepen en vrijwilligers, en bezette Fiume op 12 september 1919. Meteen daarop riep hij Fiume uit tot vrijstaat, natuurlijk met hem zelf als staatshoofd, met als basis een fanatiek Italiaans patriottisme en een soort mystieke broederschap met zijn eigen getrouwen, de zogenaamde “Dertien van Fiume”. In zijn paleis in Fiume trotseerde d'Annunzio met zijn krijgshaftige gedrag meerdere Italiaanse regeringen en het hele radeloze Europa en dreef hen tot wanhoop. Bovendien bezette zijn vrijkorps de eilanden Arbe (Rab) en Veglia (Krk) in de Carnarobaai (Kvarner) waaraan ook Fiume ligt.

Aan de postzegels was deze machtswisseling natuurlijk ook te merken: aanvankelijk werden nog de bestaande uitgiften van begin 1919 voorzien van opdrukken “franco” en “valore globale” met nieuwe waarde aanduidingen, maar nog geen jaar later verscheen een serie met het portret van d'Annunzio. Bovendien werd in september 1920 nog een serie postzegels uitgegeven, bedoeld voor de militaire post van de “legionnaires” van d'Annunzio, met symbolische voorstellingen als het wapen van Fiume, de lijdenstijd van Fiume en de “beschermende dolken” van zijn vrijwilligers. De serie herdacht de eerste verjaardag van de machtsgreep van d'Annunzio en zijn vrijkorps. Nadat Arbe en Veglia waren bezet, zijn deze postzegels voor militaire post voorzien van de opdrukken “Reggenza Italiana del Carnaro” en in een aantal gevallen de toevoegingen “Arbe” en “Veglia”. Daarnaast hebben zij vele nieuwe waarde aanduidingen gekregen. Deze

provisorische uitgiften, maar vooral enkele hogere waarden, halen in de catalogi pittige prijzen.

Op 12 november 1920 wordt tussen Italië en Joegoslavië het verdrag van Rapallo gesloten. Hierin werd onder andere de status van Fiume als vrijstaat nog eens bevestigd. D'Annunzio verklaarde daarop Italië de oorlog en werd daarmee een steeds grotere belasting voor de onderlinge relatie tussen Italië en Joegoslavië. Uiteindelijk besloot de toenmalige Italiaanse minister-president Giolitti om de dichter "uit te roken" en gaf de Italiaanse vloot order om naar Fiume op te stomen en het paleis van d'Annunzio te bestoken. Daardoor zou hij zo overbluft zijn, dat hij meteen de benen zou nemen, zo was de verwachting. En dat gebeurde prompt: d'Annunzio trok zich mokkend terug naar Gardone aan het Gardameer. Hij ging weer schrijven tot zijn overlijden in 1938. Fiume bleef een vrijstaat en op 6 januari 1921 werd er een provisorische regering gevormd en een soort parlement, de zogenaamde wetgevende raad.

Dat tonen de postzegels van Fiume uit die tijd doordat de uitgifte met het portret van d'Annunzio werd voorzien van de opdruk "Governo Provvisorio". Vooral van deze serie zijn veel zegels bekend met allerlei opdrukvarianten, waarvan overigens ook veel valse. Vervolgens verschenen in 1921 en 1922 twee series postzegels met de opdruk "costituente fiumana",

die verwezen naar respectievelijk de eerste bijeenkomst van de wetgevende raad op 24 april 1921 en de eerste verjaardag daarvan. Bovendien is in 1923 nog een serie uitgegeven met Italiaanse motieven.

Na het vertrek van D'Annunzio was de strijd nog niet gestreden, want Mussolini, die kort daarop in Italië aan de macht kwam, herriep alle afspraken. Via het op 27 januari 1924 met Joegoslavië gesloten Adriapact werd Fiume bij Italië ingelijfd en kreeg Joegoslavië een voorstad toegewezen. Pas na afloop van de Tweede Wereldoorlog in 1945 werd Fiume weer Joegoslavisch en heet sindsdien Rijeka. De stad hoort sinds 1991 bij de zelfstandige republiek Kroatië.

De eerder genoemde serie met Italiaanse motieven van 1923 werd zo nog twee keer opnieuw uitgegeven: een keer met de opdruk "annessione all'Italia 22 Febb. 1924" waarmee met zoveel woorden werd aangegeven dat Fiume door Italië was geannexeerd en nog een keer met de opdruk "regno d'Italia" die er helemaal geen twijfel meer over liet bestaan wie er nu de baas was. Op 31 maart 1924 verviel van alle postzegels van Fiume de geldigheidsduur. Sindsdien zijn Italiaanse postzegels in gebruik geweest, totdat Fiume in 1945 weer Joegoslavisch werd.

Ryan Boons

Bronnen:

- Verschollende Länder, eine Weltgeschichte in Briefmarken / Burkhard Müller. - Lüneburg, Zu Klampen, 1998
- The philatelic Atlas / Bohuslav Hlinka & Ludvik Mucha. - Prague, GKP, 1987
- Michel Europa-Katalog West 1995/1996. - München, Schwaneberger, 1995
- Biografie Gabriele d'Annunzio op <http://www.kirjasto.sci.fi/dannun.htm>.